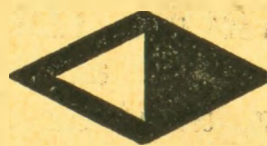

DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

KÜLFÖLDI ORVTÁMADÁS

Stern Samu Szombathelyt. — Lu-
teránusoknál anyakönyvelt
bocherli. — R a v a s z püspök és
Faulhaber biboros. — Nem félünk
az ördögtől. — Kossuth Lajos, mint
keresztnev. — Szabolcsi Lajos:
A Noachidák kora. — Olvasom . . .
Nem olvasom . . ! — Riportok, — Hirek

VII. évfolyam 26. szám.

1934. november 17

A címlap Berény Róbert rajza.

Hitközségi hírek

SZOMBATI OLVASMÁNY. A mai számunkban beszüntetjük a heti szidrát ismertető ilyen című rovatunkat, bár sok olvasónk teljes tetszésével találkozott és megfelelt a Pesti Izr. Hitközség illetékes előjáróinak, akik igen fontosnak tartják, hogy a hetilapok ismertessék a szidrát. Mivelhogy a felekezeti hetilapok mellőzték ezeket a fejtegetéseket, mi sem akarunk sztrájk-törők lenni, annál kevésbé, mert csakis kéthetenként jelenünk meg és nem akarjuk utánozni ama lapkollegánk példáját, aki egy számban három hetiszidráról közölt egyszerre szidramagyarázatot, ami érthető ugyan, de liturgiai szempontból példátlan.

KÉRELEM A SZÜLŐKHÖZ. Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület kéri az igen tisztelt Szülőket, hogy magántanítót vagy nevelőt, esetleg tanítónőt vagy nevelőnőt az Egyesület útján alkalmazzanak. Szóbeli vagy írásbeli megkeresésre szakképzett és szerényigényű pedagógusokat küldünk vidékre is. Cím: VII. Wesselényi u. 44. II. 22; hivatalos órák: köznapokon d. u. 4—6-ig; telefon: 44—0—85.

A JÓZSEFVÁROSI IZR. NŐEGYLET november 4-én adta át rendeltetésének Kőrös uca 30. sz. alatt az Aggok Szeretet Otthonát, amelyben 10 arra érdemes agg nyert meleg otthont. Az ünnepélyen a magyar Vöröskereszt és az összes zsidó nőegyletek képviseltették magukat. Weisz Márkné elnökasszony megnyitója után dr. Scheiber Lajos körzeti rabbi gyönyörű szép beszéd kíséretében avatta fel az Otthont. Lukács Sarolta, Dr. Hajdu Marcel, Michál Jenő és Rosenberg Sándorné szólaltak még fel.

ZSOLDOS ANDOR SÍRKŐLELEPLEZÉSE. A VAC néhai ü. v. alelnökének és a Vac F. C. elnökének Zsoldos Andornak sírkövét halála évfordulóján: nov 11-én vasárnap déli 12 órakor leplezték le. Az elhunyt 28 évvel ezelőtt alapította meg kevesedmagával a zsidó ifjuság sportclubját: a VAC-ot és a VAC hálálal rója le kegyeletét elhunyt vezére iránt. A sírkőleleplezésen a VAC összes szakosztályai zászlók alatt jelentek meg, az egyházi beszédet dr. Groszmann Zsigmond főrabbi tartotta, a VAC nevében pe-

dig annak elnöke Dr. Párkány Frigyes mondott beszédet.

A ZSIDÓ GIMNÁZIUM BARÁTAINAK EGYESÜLETE (Budapest, VII. Szent Domonkos u. 10.) Maimuni Mózes születésének 800 éves fordulója alkalmával pályázatot hirdet olyan dolgozatra, amely Maimuni írásaiból héber és magyar fordításban olyan szövegrészeket közöl, amelyek alkalmasak arra, hogy a nagy gondolkodót közel hozzák a mai művelt ifjusághoz. Pályadíj 150 pengő. A jelíges pályaművek beadási határideje 1935. március 15.

A BUDAPESTI WIZO f. hó 1-én tartotta évi tagösszejevetelét, nagyszámú díszes közönség jelenlétében. A bevezető beszédet dr. Friedmann Ignácné elnökasszony mondta, utána személyesen üdvözölték a Wizot a különböző egyesületek, többek között Baracs Károlyné, a budai nőegylet elnöknője, dr. Baracs Marcellné a Minosz nevében, a pesti Izr. nőegylet, Rosenberg Sándorné a VIII. és IX. kerületi nőegyletek üdvözlését hozta el.

A ZSIDÓKÓRHÁZAK UJ RENDELŐ ORVOSAI. A pesti izr. hitközség előjárósága legutóbbi ülésében betöltötte a hitközség kórházainak osztályain, illetve a régóta fennálló intézeteinek vezetésére szervezett három rendelő orvosi állást s ezekbe dr. Bányai Géza, dr. Somló Ernő és dr. Somogyi László orvosokat rendelő orvosokká megválasztotta.

Özvegy dr. Herczeg L. Lajosné, leánya Renée, férjezett Adler Bertholdné, veje, Adler Berthold és unokája Ottó, a fájdalomtól porig sujtva jelentik, hogy felejtethetlen jó férje, apja, apósa és nagyapja,

dr. Herczeg L. Lajos

szkfv. nyug. ker. orvos, tartalékos ezredorvos, több katonai érdemrend tulajdonosa,

ez évi november hó 4-én, 65 éves korában, 36 évi legboldogabb házasság után, váratlanul elhunyt.

A legönfeláldozóbb férj, apa és após, a legjobb rokon, a leghűségesebb barát és kolléga, betegeinek nemcsak orvosa, de mindenre kész gyámolítója költözött el vele.

Temetése 1934. november hó 6-án (kedden) délután 1½ órakor volt a rákoskeresztúri izraelita temetőben.

Drága emlékét soha el nem muló kegyelettel fogjuk őrizni.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE:

ORV T Á M A D Á S

**Rágalomhadjárat a magyarság
és a magyar zsidóság ellen**

A Hamburgban megjelenő „Israelitisches Familienblatt“ című ujságban van egy rovat: „*Mearba Kanfaus ho'orez*“, melyben az egész világból összeszedett fantasztikus történetek olvashatók. A SZOMBAT többször rámutatott már arra, hogy ebben a rovatban budapesti keltezéssel ellátott légből kapott koholmányok jelennek meg, *kótyagos fantázia torzszülöttei*, amelyeknek minden valóságot nélkülöző jellegét minden, felekezeti lapokat olvasó magyar azonnal felismeri. Mégis nagyon kellemetlenek ezek a sületlen kacsák a magyar zsidóságra nézve, mert a szóban forgó lap az egész világon el van terjedve és a jámbor olvasó a végén még elhiszi rólunk, hogy mi, magyar zsidók, ma már még a Balkánon is meglévő kulturával sem rendelkezünk. A budapesti hírekből következőleg, nem tartom kizártnak, hogy ebben a rovatban a New-Yorkból, Londonból, vagy Párisból keltezett hírek is csak *hasonlóképen* felelnek meg a valóságnak, úgy, hogy ami ebben a rovatban van, *egész nyugodtan kacsának tekinthető*. Nem tudom, hogy a nagy rezsivel szerkesztett „Israelitisches Familienblatt“-nak van-e budapesti tudósítója, de ha van, jó lesz a tudósító úr körmére nézni, mert *ilyen* hirszolgalattal nemcsak hogy felülteti a lapját és annak olvasóit, hanem — mint az alább említendő esetben — *rágalmaz* is! Rágalmazza a magyar állam intézményeit és kárt okoz az egész, de elsősorban a magyar zsidóságnak!

Az „Israelitisches Familienblatt“ — október 14-iki számának egyik komolyabb rovatában — arról szellemeskedik, hogy mi mindenféle fajtájú kompenzációs üzlet létezik. Mint a legfurcsább kompenzációs üzletet említi fel, hogy egy *budapesti napilapban* a következő apróhirdetés jelent meg:

Zsidó családapa, kétemeletes tehermentes házát arra az egyetemre hagyja örökségül, amelyik kötelezi magát, hogy két fiát folyó év őszétől kezdve a numerus claususon felül rendes hallgatónak felveszi.

És ehhez a groteszk, *sohasem* és *seholsem* megjelent hirdetéshez szellemeskedve megjegyzéseket fűz és kioktat bennünket — magyar zsidókat — hogy amennyiben léteznék egy ilyen egyetem Magyarországon, úgy az efajta kompenzációs üzlet *nem fér össze a zsidó önérzettel* és méltatlan ilyen módon külön kedvezményeket megvásárolni.

Ezek után azt kell mondanunk a Familienblatt szerkesztőjének, hogy nem fér össze a zsidó önérzettel és kötelességérzéssel az efajta, a tényektől teljesen távolálló hirt közreadni anélkül, hogy annak valóságát előzőleg alaposan megvizsgálná. Csak nem képzeli ez a hamburgi sajtótermék, hogy létezik olyan magyar egyetem, amely emeletes ingatlan kedvéért hajlandó lenne eltérni a törvénytől. Vagy talán azt hiszik ott Hamburgban, hogy a magyar zsidóság nem rendelkezik olyan gerinces önérzettel, mint a hamburgi, vagy a berlini zsidóság? A szerkesztőnek első pillantásra látnia kellett volna, hogy őt itt felültették. Bizonyára olyan valaki ültette fel, akit soronkint fizetnek. Ahelyett, hogy az „Israelitisches Familienblatt“ minket, magyar zsidókat, oktathatna ki gerinces önérzetre és erkölcsre — annak előrebocsátásával, hogy a mostani időkben nem akarjuk bántani a német zsidókat — csak annyit mondunk, — és ezt is csak sajnálkozással — hogy *ők jobban rászorulnak e tekintetben kioktatásra.*

A marseillei királygyilkosság alkalmával már az első napokban elterjesztették, hogy a gyilkos zsidó volt. Ujabban, husz év után, kitalálták, hogy Ferenc Ferdinánd gyilkosa: Princip Gavrilov zsidó volt. Az efajta vádakkal szemben, ha nem is vagyunk érzéketlenek, de nem vagyunk túlságosan érzékenyek sem. Hiszen az ilyen abszurdumok egészen rövid idő alatt — mint a szappanbuborék — szétpattannak. Megértjük, hogy az antiszemiták komoly érvek helyett efajta vádakkal akarják tovább éleszteni az antiszemitizmus itt ott lelohadó tüzét. Hiszen a vérvád, amely két évtized óta teljesen kiment a divatból, jobb argumentumok híján a „Der Stürmer“ hasábjain új életre kél, de hogy — zsidó oldalról, egy felekezeti lap részéről, terjesszenek rólunk magyarokról, rólunk *magyar zsidókról* lehetetlen és már az első pillanatban hamisnak felismerhető híreket, — ezt nem is mertük volna elképzelni! Az ilyenfajta és ehhez hasonló soronkint fizetett orvtámadást felháborodva, a legerélyesebben visszautasítjuk.

Az első ágostai hitvallásu evangélikus „bócher”

Évekkel ezelőtt az egyik magyar határváros állomására befutott a vonat. Daliás vámfelügyelő járta végig a kupékat, vámköteles holmik után érdeklődve. Az egyik harmadik osztályu kupéban szép fekete leány ült, kis kézitáskája nyitva, várt a vizsgálatra. A daliás vámfelügyelő belenéz az útlevelebe. „Eszternek hívják kisasszony? És zsidó? Én is zsidó vagyok.” Így kezdődött az ismeretség K. Eszter és R. András között. — A vonat félóra múlva elindult Budapest felé és az egyik harmadik osztályu kocsiból a csillogó szemű Eszter intett búcsút a feszesen szalutáló Andrásnak, aki bizakodó hangon kiáltotta: Jövő héten a szabadnapon meglátogatom!

A szülők — vallásos, kisvárosi orthodox zsidók — kicsit bizalmatlanul nézték az egyenruhás udvarlót, aki feltűnő járatlanságot árult el a zsidó dolgokban. — Kérem — magyarázta — én mindig góik között vagvok, bizony sokat felejtettem, de azért én jó zsidó vagvok.

A látogatások mind gyakoriabbak lettek és olthatatlan szerelem fejlődött ki a szép Eszter és András között, és a kis vidéki város zsidósága már jegyeseknek tekintette a fiatalokat.

Megesküszünk! — szólt András. Hol vannak a papírok? — kérdezte a még mindig bizalmatlan após. — „A születési bizonyítványomat nem tudom megszállt területéről megszerezni, meg aztán a polgári házassághoz a parancsnokság engedélye és kaució kell! — szólt a vőlegény. — Minek ez a sok herce-hurca! A földolog a rabbi áldása.”

A rabbi azonban, a polgári házasságkötést igazoló tanusítvány nélkül nem akarta összeadni az ifju párt, akik ekkor gondoltak egy nagyot, átruccantak Cseh-szlovákiába, ahol egy falusi zugrabbi minden további nélkül összeadta őket és kiadta a kezubbát.

A vallásos szülők respektálták a héber okmányt — vejükül ismerték el a vámfelügyelőt, aki áthelyeztette magát és odaköltözött hozzájuk. Szombatonként ott volt a kis templomban, felhívták a tórához, imádkozott, mint a többi zsidó, sapkával a fején evett, bencsolt, — sőt reggelenként tefilemmel imádkozott.

És rendes időre gyermeksírás verte fel a lakás csendjét. Kisfiú született. Megtörtént a b'risz, és a boldog családi életet semmi sem zavarta.

Azaz, hogy zavarta valami! Az anya-

könyvvezető ugyanis törvénytelennek írta be a kisfiút a matrikulába, nem fogadta el a héberbetűs kezubbát, állami anyakönyvi kivonatot követelt.

A fiatal apa összeszedte felesége iratait és egy szép napon karonfogta a szép Esztert, elvitte az anyakönyvvezetőhöz és szép csendben megkötötték a polgári házasságot. Ezután intézkedés történt a gyermek törvényesítése iránt is. Mindez a legnagyobb titokban, hogy a parancsnokság meg ne tudja.

A kis fiú szépen fejlődött, nőtt, növekedett, halántékánál kis pajesz göndörödött és a buzgó nagyszülők már négy éves korában heiratták a chéderbe. Itt a kis fiú nagy értelmet árult el, jól tanult, jó viselte magát, nem így a papája! Ez mind gyakrabban maradt ki éjszakára és nem egyszer részegen jött haza. Viszály és perpatvar lett otthonos a kis családnál és egy csúf hajnalon a részeg András kardot rántott a kétségbeesett Eszterre.

Nagyobb baj nem történt, de a fiatal asszony válni akart. A férj elköltözött, a válóper megindult, be is fejeződött. Az ítélet szerint a kis fiú egyelőre, korára való tekintettel az anyánál marad.

Egy napon az anya idézést kap az árvaszékhez. Az apa idéztette be, azért, mert már most kéri a fia kiadatását! Indok: nem akarja, hogy a fiát zsidónak neveljék! Most tudta meg a fiatal elvált asszony, hogy férje sohasem volt zsidó, ezért volt a nagy titkolódzás. A törvényesítéskor a fiú vallása is megváltozott a törvény szerint; dacára a körülményeknek a fiúeska a törvény értelmében — evangélikus.

Most folyik a per a bíróságon és az árvaszéken egyaránt. Az apa, aki még nemrég tefilimmal karján és homlokán imádkozást mímelve buzgón hadart értelmetlen szavakat, aki a tóra előtt is folytatta ezt a csúf játékot, aki feltett kalappal ette a kóser libacombokat — kétségbe van esve azért, mert fia zsidó nevelést kap! Az anya lesújtva viseli élete nagy csalódását és hallgatja szülei szemrehányó szavait.

Csak a kis fiú nyugodt. Ő naponta elmegy a chéderbe, ő a legjobb tanuló, komolyan olvas, miközben kis pajeszát göndöríti. Ő a nagy harcokról nem tud semmit. Fogalma sincs arról, hogy ő az első magyar ágostai hitvallású evangélikus bócher.

Gyöngy László

Ravasz püspök és Faulhaber érsek

A reformáció ez idei emléknappja alkalmából egy liberálisnak ismert budapesti napilapban Ravasz László református püspök vezércikket írt „a protestantizmus lényege és sorsa” címen. Országos politikai szempontból igen figyelemreméltó az a liberalizmus, amellyel a katolikus egyházzal való viszonyát tárgyalja, a teljes tiszta kereszténység két nagyszerű megnyilatkozását látja a katholicizmusban és a protestantizmusban, amelyek csak együtt élhetnek és csak együtt pusztulhatnak el. Vajjon katolikus részről örövendeznek-e ennek a sorsközösségnek, és ennek a feltételezett egymáshoz kötöttségnek, az nem egészen bizonyos, de nem is tartozik reánk. Reánknézve a fejtegetés akkor kezd érdekes lenni, amikor az egyházat ért támadásokról szól és ezzel összefüggésben megemlíti a német forradalmat. Meg kell állapítani, hogy Ravasz püspök emberfeletti magaslatról nézi ezt a mozgalmat és „erkölcsi megújodásnak” tartja. (Jogfosztások, az emberi élet teraszzerű elpusztítása mint az erkölcsi megújodás eszközei, mindenesetre különös értékelés papi szájából, hisz ahol a Biblia vérontásról beszél, még egy szent háború vagy tiszta istenhit kedvéért is, ott éppen református részről „zord és kegyetlen ótestamentumi alsóbbrendűségről” szoktak beszélni.) Nagyon sajnálja, hogy a németek nem látják be, hogy a kereszténység és a hellénizmus kétszeres szűrőrendszerén a semitizmusból át csak az jött, ami örök emberi s lemarad mindaz, ami sajátosan semita. Ezzel szemben joggal lehet azt kérdezni: Hát az egész evangelium megérthető-e és érthető-e egyálta-

lánban, ha az embernek nincsen fogalma arról, hogy mi az igazi zsidó Írásmagyarázat, a Midras? És viszont ha nagyon alkalmazzuk a „szűrőrendszert” a bibliára és kieliminálunk belőle mindent, ami sémi, olyan sematikus, olyan általános valamit kapunk, hogy egy kis allegorizálással és belemagyarázással a Wotan-kultuszt is meg lehet tenni az örök emberi vallás egyik erőteljes megnyilatkozásának.

Ravasz László nem látja a kereszténység szempontjából olyan kétségbeejtőnek a helyzetet Németországban; meg van győződve róla, hogy a forradalom vezérei félre fognak állni, a fő az, hogy ez az etikai megújulás végbemenjen. Ezek szerint Faulhaber a müncheni érsek, ki a mostani Németországban saját élete veszélyeztetésével a biblia igazságai mellett tör lándzsát és ezeket értékállóbbaknak tartja, mint a mai német forradalom kusza elméleteit, egy felesleges fanatikus, a ki ellene van az emberiség egy nagy érdekének, mert hisz Ravasz püspök a német nép erkölcsi megújodását általános emberi érdeknek tartja. A cikk rendkívül objektív és érthető megértéssel megállapítja, hogy a forradalom szükségképpen az antiszemitizmust termelte ki mint nemzeti hőképző erőt. Lám sem Innitzer ausztriai hercegérsek, sem Bichlmaier jezsuita páter nem tartja olyan egyszerűen érthetőnek a dolgot, mert az utóbbi egy most megjelent publikációjában hirdeti, hogy: „Christen sollen wahre Christen sein, Juden sollen wahre Juden sein, aber darüber hinaus sollen Sie in erster Reihe Menschen sein.”

Mi is hön óhajtjuk a püspök úrral együtt, hogy a német forrada-

lom visszakanyarodjék Lutherhez, de vajjon ahhoz a Lutherhez-e, aki 1528-ban azt írta a próféták németre fordítása ügyében: „Istenem milyen nehéz munka kényszeríteni a héber írókat, hogy németül beszéljenek, vonakodnak a barbár németet utánozni. Olyan ez, mintha a csalóányt kényszeríteni akarnók, hogy feladja szépséges melódiáját és a kakukot utánozza.” (Az Est 1934 nov. 12.) De mi lesz a zsidókkal, a forradalom visszakanyarodása után? Erre a kérdésre egyáltalában nem ad választ az ünnepi cikk, hanem Ravasz László egy másik elgondolása, amelyre éppen a Szombat mutatott rá múlt évben (a Soli Deo Gloria ifjúsági kiadvánnyal kapcsolatban. Ennek értelmében a

zsidó kérdés megoldása az, hogy a zsidók vándoroljanak ki minél nagyobb számban Palesztinába, alakítsák meg ott a nemzeti otthonukat és azután keresztelkedjenek ki egyetemlegesen. Ezt a konkluziót az ünnepi cikkben valószínűleg a lap liberális voltára való tekintettel nem vonta le, de a fejtegetés, amely lényegében véve szintézise a fajvédelemnek és a semitizmusból elméletileg megtisztított keresztény hitvédelemnek különös tekintettel a zsidó Európában való tartózkodására, — így is rendkívül tanulságos a gondolkodó zsidó számára és ezért nagyon szomorú, hogy a felekezeti körök egyáltalában nem vetettek ügyet rá, ami lehet a felületességnek is, de az indolenciának is a jele. R. M.

Az unifikációs párt „kényes” kérdései a budai előljáróshoz

A budai hitközség tagjai körében a múlt héten is mozgalmas élet uralkodott. Különösen sok szó esett a Budapesti Hitközségek Egyesülési Pártjának legújabb brosürájáról, amely példátlan hatást ért el és amelynek elolvasása után többszáz újabb csatlakozás történt az unifikációs mozgalomhoz.

A Budapesti Hitközségek Egyesülési Pártjának legújabb brosürája mindenképpel visszautasítja az ellenpárt névtelenül megjelent pamflettjét és szembeszáll a pártcélokra felhasznált hivatalos Hitközségi Értesítő cikkeivel.

Különös feltűnést keltett az unifikációs párt brosürájának néhány „kényes” kérdése, amelyekről sok szóbeszéd esett Budán. A brosúra aláírói: Alapi Béla, Dembitz Gyula és Sós Ármin, olyan pénzügyi szaktekintélyek, akiknek pénzügyi kérdéseire igen nehéz lesz megfelelően válaszolni a budai előljárósnak. A pénzügyi kérdések főképpen az egyes vagyontárgyak, így a budai bérház helyes értékelésére és a hitközség nagy fontkölesőnére vonatkoznak. Alapi Béla és Sós Ár-

min egyébként ugyanezeket a kérdéseket a hitközség pénzügyi bizottságának keddi ülésén is feltették, de azokra — mivel úgy az elnök, mint az alelnök távol voltak — választ nem kaptak.

Az unifikációs párt brosürája Déri Ferencnek, Budapest nyugalmazott alpolgármesterének azzal a cikkével végződik, amely kimutatja, hogy anakronizmus Budapest egységes közigazgatási területén több hitközséget fentartani.

Itt említjük meg, hogy a november 18-iki nagygyűlés előkészületei teljes mértékben megtörténtek és az előjelek szerint a Budai Vigadó hatalmas termét zsúfolásig meg fogják tölteni azok az ősválasztók, akik kíváncsiak arra, hogy milyen újabb érvekkel támasztják majd alá Dési Géza, Sándor Pál és Bródy Ernő országgyűlési képviselők az unifikáció szükségességét.

A budai nagygyűlésen külön küldöttséggel vesznek részt a budai zsidó front-harcosok is, akik lelkes hívei az unifikációs pártnak és mindent megtesznek a zsidó egység érvényesüléséért.

Az ördög körül

A Matuska tárgyalással kapcsolatban a csillagos professzor cikket közöl az ördögről, illetőleg népszerűsíti, ismerteti a katolikus egyház tanítását az ördögről, a bukott angyalokról, ahogy ezt az intelligens hívő látja. A cikk olvasása után látjuk csak, hogy a zsidó ember mennyivel kevesebb intellektusi áldozattal írhatja erről a dologról zsidó szempontból, mint a professzor, aki logikus elme, de bátor hitvalló. A zsidó ember egyszerűen rámutatna arra, hogy Majmuni a legnagyobb zsidó kodifikátor, aki az összes vallási szokásokat regisztrálja, összeállítja az ő nagy törvénykönyvében, szándékosan mellőzi a Talmudnak összes magikus, misztikus, demonikus fejtegetését, amivel mindezeket egyéni véleményé minősíti át. Nagy filozófiai művében sincs nyoma annak, mintha hitt volna ördögben, aki az isteni akarattal szemben valami erőt jelenthet. A bukott angyalok pedig a zsidó irodalomnak csak legszélsőbb

periferiáján bukkanak fel rendkívül elmosódott bizonytalan kísértetiesen halvány árnyalakban. Még a kabala szerint is bűnre csábító angyal, ördög csak azért van, mert Isten akarja, hogy az embernek szabad választása legyen bűn és erény között, hogy ellenállhasson a sátánnak. Éppen ezért nem állja meg egyáltalában a professzornak ama megállapítása; „Mózes hitt az ördögben“. Amikor azt írja a Tóra: „Ők (a bűnösök) áldoznak a démonoknak, nem isteneknek“, vagy amikor előírja: „Boszorkányokhoz, ördögűzőkhöz ne forduljatok“ — akkor tulajdonképpen belehelyezkedik a nép akkori felfogásába és saját elnevezését használva, ki akarja irítani ezt az ostoba tévhitet. Mert aki az ördög hit ellen harcol, az nem hisz benne. „De strigis, quae non sunt“. A professzor azt írja, hogy az ördögről a próféták is írtak. Erre stilszerűen (Jezsaja 15 és 14 dacára) csak azzal a kérdéssel lehet felelni: hol az — ördögbe??

Nem olvasom

Hírnek jó vicc, de viccnek nagyon is rossz Nagy Imre híradása, amely szerint a Bethlen-téri Szinpad legközelebb felújítja Szabolcsi Lajos „Középkor“ című drámáját, Csontos Gyulával a főszerepben. Az én kémeim most jelentenek. A nálam sokkal fiatalabb, de sokkal kövérebb Szabolcsi Lajos e nyáron fogyókurát tartott. Orvosi rendeletre átdolgozta a „Középkor“ című drámát, amely új formájában az özönvíz előtti időkben játszódik. Szerepelnek benne félistenek, akik elrabolják a Trombitás utcai leányokat. A darab új címe: „A Noachidák kora“. A főszerepet Pinter Miksa fogja játszani, aki fiatal korában lírai tenor is volt. Szabadtéri előadás lesz a Wesselényi utcai árkádok között. Bánffy Miklós gróf megszámllálta a darab betűit és vállalta a rendezést. Mikor ezt Reinhardt Maxi meghallotta, elkezdett kiabálni: Ezt a darabot én fogom rendezni! Kábelen jelezte érkezésének idejét Rosch-Chodes harmadik napjára.

PINTÉR IGNÁC rövid szenvedés után váratlanul elhunyt. A köztisztelőben álló neves pedagógus nyugalomba vonult igazgatója volt a hitközség polgári iskolájának, az Országos Izraelita Tanítóegyesületnek 3? éven át felejthetetlen érdemeket szerzett titkára volt. Az utolsó 10 évben ő szerkesztette az Izraelita Tanügyi Értesítőt. — Lapzártakor kaptuk a szomorú hírt. Érdemes egyéniségével a legközelebbi számban fogunk foglalkozni.

UNGÁR ENDRE TEMETÉSE. Ifjúságának virágjában, 19 éves korában elhunyt Ungár Endrét e hó 12-én temették Kispesztén óriási részvét mellett. Bande Zoltán gyászbeszédében igyekezett megvigasztalni a porig sujtott családot. Az elhunyt Ungár Endre elnöklete alatt működő „Petár“ ifjúsági szervezet nevében Deutsch Árpád tartotta a búcsúztatót. A kispesztén hitközség testületileg megjelent Preisach Miksa elnök és Herschkovits al-elnök vezetése mellett.

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Nem olvasom

Többször megemlítettük már, de azért most ismét szóvá tesszük, hogy a Magyar Tudományos Akadémia sohasem tisztelte meg magát azzal, hogy tagjai sorába választotta volna Bacher Vilmost, Blau Lajost, Löw Imánuel, sőt azt a Kaufmann Dávidot is mellőzte, aki a mellőzés biztos érzetében, önzetlenül, milliókat érő, európai hírű könyvtárát a Magyar Tudományos Akadémiának ajándékozta. Hogy mindez újból eszünkbe jut, az csak azért van, mert a Magyar Tudományos Akadémia ezidei értesítőjének német nyelvű kivonata — sajnos, nem áll hivatása magaslátán. A rettenetes németséggel megírt „mű“ két oldalán nem kevesebb mint 20 fordítási hibát találtunk! Egy pár hibavirágot átnyujtunk olvasóinknak: Grosspreis (Nagyjutalom) Weiterer Korrespondenz um auf dem Gebiete der Verbreitung nicht eingehändigter Veröffentlichungen der Akademie zu erwirken (Betű szerint!) Rede des o. M. Franz Szinnyey auf der Bacsányi-Gedenk feier. — Ezzel a németséggel még egy kis diák sem merne a nyilvánosság elé állani! Nincs német nyelvész akadémikusunk? Ilyen „Mikosch“ németséggel nem szabad a kritikus külföld előtt mutatkozni!

Nem olvasom

Szombathelyen nagyszabásu felolvasást tartott Stern Samu országos elnök, Györött a hírneves Kastein német regényíró gyönyörködtette a hallgatóságát. Ebből is látszik, hogy a vidéki zsidóság a zsidó kultúra számára kitűnő rezonáns alap. De Budapesten azt mondják, hogy a vidék meghallgatja a szép szót, de

kulturális intézményekért áldozni nem akar. A fővárossal való állandó szellemi kapcsolat van hivatva eldönteni, vajjon, ez szomorú valóság, vagy csak ráfogás.

Nem olvasom

Groszmann Zsigmond rabbi és neje vacsora utáni összejövetelet rendeztek hajlékukban. Kedves, nemes zsidó hangulat uralkodott a társaságban. Más országokban már régen tudják, hogy a rabbi terített asztala, ha nem is viszi a meghívott hiveket a Sulchan Aruchhoz, (ami szintén terített asztalt jelent), de mindenesetre megerősíti őket a zsidósághoz való ragaszkodásukban.

Nem olvasom

Dreyfuss Alfréd nyugalmazott ezredes, ki a legnagyobb csendben és visszavonultságban él Páris mellett, 75-ik születése napján szokása ellenére beutazott Párisba és meglátogatta a világháborúban elesett fia sírját.

Olvasom

Kanada népjóléti miniszterévé a kormányzó Croll Dávid Arnold zsidó ügyvédet nevezte ki. Croll Moszkvában született 1900-ban, szüleivel 6 éves korában vándorolt be Kanadába, 30 éves korában megválasztották Ontario város polgármesterének és most, 34 éves korában miniszter lett.

Nem olvasom

Varsóban egy Hitler nevű zsidó, akinek a dédapja valószínűleg azért kapta e nevet, mert kalapcsináló

volt, kérte nevének megváltoztatását. No ez igazán tulzolt érzékenység. Nálunk Magyarországon a Jász-Kunok nem változtatják meg a nevüket a gyász-Kun Béla miatt. Hisz hány Fleissig van, aki hanyag, hány Wolf, aki galambszelidsegu, és hány Sós, akiben nincs atikaisó.

Olvasom

A Budai Hitközösség legutóbbi értejtőjében a fiatal Dr. Vidor rabbi Edelstein-ről szóló templomi szonoklata van közölve. Szép beszéd, hatásos is lehetett, de mégis inkább szpics volt mint prédikáció. Inkább a "Nyugat" mint a "Midras" stíluszában van tartva, inkább Prohászka és Tóth Tihamer hatása nyilatkozik rajta, mint Jellinek és Hevesi Simon befolyása. Azért említem az utóbbi, mert ő bizonyára más képen tanítja a homilétikára a Rabbiszemináriumban növendékeit és bizonyára őva inti őket, attól, hogy világi beszédek tartásának egynehány machszor citátumi töredékekkel felicomázza. En azért írom e sorokat, mert amennyire tudom, a megboldogult Edelstein a textus-magyarázatos, a szoros egyseges gondolatot fejtegető predikációnak volt híve és mestere és így tehát a róla való emlékbeszédben, stilszerűen, erre is tekintettel kell lenni.

Olvasom

Az egész világ sajtója elpárentálja báró Rothschild Edmondot, a mai palesztinai kolonizáció apját, aki 100 millió aranyfrankot investált a palesztinai zsidó leteleptésbe. Gyönyörű dolog ez, de még értékesebb, hogy még életében bekapcsolta az ő fiát ebbe a munká-

Olvasom

Sir Mose Montefiore, akinek 150 éves születési évfordulójáról emlékezik meg a napokban a zsidóság, egész életét a vil-lásos jótékonyagságnak szentelte. Szent munkájában kongenialis munkatársa volt felesége Lady Judit. Nálunk milyen ritkaság, hogy férj és feleség a zsidó fórumon együttesen működjenek. Az előjáró özvegye soha sem gondol arra, mivel tartozik férje emlékének.

le.

M. M. Ussischkin, a palesztinai Jeruzsálem-alap vezetője nem sokkal Sandor Jugoszláv király halála előtt Belgrádban volt. A király, aki Ussischkint már éveekkel előbb magas kitüntetésben részesítette, személyesen is meg akarta ismerni őt ezért meghívta Dedimie-ben lévő palotájába. Az audencia Roshasono első napjára volt kitűzve, ezért Ussischkin a kabineirodával tisztelettel közölte, hogy ő — ünnep lévén — aznap nem utazhatik, és kéri, hogy a kihallgatásra más időpon-tot tűzzenek ki. A belgrádi főrabbi, "het"-t akart adni, mert a meghívás királyi parancs és kapacitálta a megtszletető, fejedelmi meghívás elfogadására, de a "vas-ember", ahogy Ussischkint Palesztinában nevezik, — hajthatatlan maradt és a nevezetes látogatás tényleg csak később folyt

Nem Olvasom

ba. Mi magyar zsidók, akik azt látjuk, hogy az apa halála után a fiú ha nem is szakad el teljesen a zsidóságtól, de igenis apja zsidó közéleti tevékenységetől, — irigyeljük Rothschildot a francia zsidóktól.

Budapest, VI. Gróf Zichy Jenő-u. 15
Telefon: 22-2-08

eszlernél
rofeimmentis
ávélis
apható

Nem olvasom

A Városligetben sétálva, az egyik szerkesztő barátom a pofozó gépnél megállott és rendkívül erőteljesen pofozta. Arra a kérdésemre, honnan való ez a nagy lendület, azt felelte: „Szublimálom az élvezetet, amelyet éreznék, ha lapomba mindenkivel, aki megérdemli, úgy bánhatnék, mint ezzel az ártatlan géppel, s mivel ezt nem tehetem, erőgyakorlatokat végzek.” Gyakorlatnak mindenestre jó és idegmegnyugtató. A híres pozsonyi főrabbi, a Chaszam Szofer is azt a direktívát adta egy növendékének, akinek lámpaláza volt a prédikálásnál: „Képzeld el, hogy tökfejeknek prédikálsz.”

Olvasom

A hitleri Németországban az utolsó fél év alatt 11.5%-al csökkent a zsidók száma. Legnagyobb fokú a kivándorlás Braunschweigban, legkisebb Berlinben, ahol 172 ezer zsidó közül 12.100 kivándorolt, s jelenleg 160.500 zsidó lakosa van Berlinnek.

Olvasom

A Westdeutsche Beobachter október 26.-i számában dr. Kammann Róbert az ária és zsidó különbségekről cikkezik. A tartalom nem mond semmi újat, rég ismert frázisok. De a cikk címe szenzációs: „Embernek tekinthető-e a zsidó? . . .

Olvasom

A lemergi rabbinátus a szombati zsidó munkaszünet megtartása érdekében sikeresnek mutakozó akciót indított meg. Népgyűléseken, a templomi szószékről és röpiratok útján hívták fel a zsidókat a szombat intenzív megtartására. Működik ezenkívül egy rabbikból és tekintélyes polgárokból alakult bizottság, amely felkeresi a szombaton is dolgozó zsidó kereskedőket és iparosokat és figyelmezteti őket a szombat sok évezredes jelentőségére. A lemergi rabbinátus dícséretre méltó propagandáját látható siker koronázza.

RADIUS FILMSZINHÁZ, Nagymező u. 22—24. sz. Telefon: 22—0—98. Előadások kezdete: 3, 5, 1/8 és 1/2 10 órakor.

AZ V. KER. IZR. NŐEGYLET f. hó 27-ikén, szombaton délelőtt 12 órakor tartotta népkonyha megnyitó ünnepét. Ez alkalommal megjelentek a Népkonyha nagy ebédlő termében dr. Blum Ödön, min. tan. a Népkonyha tb. elnöke, a PIH szertartásügvi előadója, dr. Dési Géza orsz. gy. képviselő, dr. Hoffer Ármin és dr. Weisz Sámuel főrabbi, a körzet előkelőségei a nőegylet elnöksége és választmánya, valamint az egyesület barátai. Eichbaum Mórné elnök üdvözölte a megjelent előkelőségeket, az egyesület barátait, kártyársait és a heti szidrából vett példázattal köszöntötte az étkezési akcióban részesülő hittestvéreket. Dr. Blum Ödön a Népkonyha közszeretében álló tb. elnöke és Dr. Dési Géza orsz. gy. képviselő, valamint dr. Hoffer Ármin és dr. Weisz Sámuel főrabbi emelkedett ihletett beszédei után kidus és kalácsszegés volt. Fenákel Lajos főkántor zsoltárt énekelt és Baum József kántor misebérachjaival végződött a lélekemelő ünnepség. Ez uton is kéri az egyesület hittestvéreit, hogy a Népkonyha számára juttassák el adományukat Sziget utca 58. alatti irodájába.

Ungár Sándor és neje, Ungár Sarolta szülők, özv. Ungár Sámuelné, Ungár Vilmos és neje, Ungár Johanna nagyszülők, Ungár Éva huga, a fájdalomtól porig sujtva tudatják, hogy egyetlen fiúk, unokájuk, illetve bátyja,

Ungár Endre

ifjúságának virágában, 19 éves korában, ajkán a megdicsőültek drága mosolyával, e hó 10-én délután 5 órakor esendesen átadta lelkét Teremtőjének.

Büszkeségünk és reménységünk volt. Aki ismerte, mindenki szerette és nagyra becsülte. Dolgozott a közért, fáradságot nem ismert, hivatását szerette és majdan biztos támaszunk lett volna öregségünkben. Az Úr most elszólította közülünk és oda a reménységünk! Nincsen szó, ami bánatunkat kifejezze!

Betegségtől meggyötört drága testét e hó 12-én, hétfőn délután 1 órakor temettük a kisperesti új izr. sirkertbe.

Béke veled drága fiú,
emléked kegyelettel őrizzük!

Laikus prédikáció zsidógyűlölők számára

Joseph Roth, a kitűnő német író, aki az emigráció keserű kenyerét eszi, — jelenleg Hollandiában él. A múlt hónapban az amsterdami Allert de Lange könyvkiadó cég kiadásában hatalmas műve jelent meg „Der Antichrist” címen. — A mű irodalmi nivója, mérete, gondolatai mélységes bölcsesége és filozófiai értéke méltóvá teszik arra, hogy Mereskovszky és Lagerlöf Antikrisztus regényeivel egyenrangúnak tartassák. A mű egyik páratlanul érdekes részét fordításban közöljük.

„Az Ezer Nyelvek Ura ahhoz a néphez küldött, amely nép a föld minden nemzete között elszórtan él, — a zsidókhoz küldött. —

Meg vagyon írva, hogy ez a nép szétszóratik a föld minden nemzete közé. Tehát nincs saját országuk. És ha az ember meg akarja őket látogatni, nem tudja, hogy tulajdonképpen hová menjen? Mindenütt láthatunk zsidókat, hova kell tehát menni, ha csak zsidót akarunk látni.

Az Ezer Nyelvek Ura így szólt: „Menjen oda, ahol a zsidók egymás közelében, összezsúfolva élnek falvakban, vagy kis városokban.”

Elementem hát a zsidókhoz.

És találtam ott embereket, akik zsidók voltak, illetve akiket mindenki zsidónak nevezett. De én nem láttam különbséget köztük és más emberek között, hacsak azt nem, hogy a vallási szertartásaik eltértek a nem zsidók vallási szertartásaitól.

És ekkor levelet írtam az Ezer Nyelvek Urának:

Ezer Nyelvek Hatalmas Ura! Amint már szemtől-szembe megmondtam Méltóságodnak, hogy nem érzem magamat képesnek arra, hogy szolgálatában maradjak, úgy kénytelen vagyok most azt közölni, hogy képtelen vagyok a zsidókat — mint külön népet — a többi nép között megfigyelni. Ismétlem, — Ezer Nyelvek Hatalmas Ura — hogy én egyáltalán nem tudok különbséget tenni nép és nép között és így még kevésbé tudok olyan leírásokat készíteni, aminek alapján egyik fajta nép elhinné a másikról, hogy az különbözik tőle, vagy hogy érdekesebb, mint ő. Én minden embert egyformán érdekesnek, egyszersmind egyformán magától értetődőnek tartok. Általában az a véleményem, hogy az ember elsősorban ember. És mindaddig, míg az egész földön, a világ minden nyelvén ki nem hirdetik azt

az igazságot, hogy az emberek sokkal inkább és sokkal több dologban hasonlítanak egymáshoz, mint sem különböznek egymástól. Mert minden nép Ádámtól származik, Ádámtól, akibe Isten lehelte be élő lehelletét. És ha én Ádám gyermekei között különbséget teszek, akkor ezzel azt mondom, hogy Isten nem egy, hanem több és különböző lehelettel teremtett, azért, hogy különböző embert alkosson.

És én elsősorban minden emberben Isten hasonmását látom.

Mély tisztelettel alázatos szolgája
J. R.

Az Ezer Nyelvek Ura erre a következő választ küldte:

Kedves barátom, ne irogasson nekem sem magáról, sem másról olyanokat, amiket már ismerek. Nézze a zsidókat a saját szemeivel. Egyedül ezt kívánom magától.

Az Ezer Nyelvek Ura.

Elkezdtem tehát a zsidókat felkeresni. Mindenek előtt megláttam, hogy azért tartják őket egészen különleges népnek, mert önáluk született meg először az a gondolat, hogy az egész világ minden népe egyformán Isten gyermeke.

Éppen azért, mert először ők mondták azt, hogy minden nép minden embere egyforma gyermeke Istennek, — azt mondták róluk, hogy a zsidók Isten kiválasztott gyermekeinek tartják magukat.

Ők nem csak megszülték a Megváltót — Ők meg is tagadták! Ők tényleg Isten kiválasztott népe voltak. Sőt: kétszer kiválasztottak! És pedig azért, mert szíveiket eltorlaszolja nem hitték el, hogy Isten fia a világ megváltója.

szó csupán:
**3 SÍRKÓ
LÖWY-NÉL
BUDÁN**

**II. FŐ-UTCA 79.
TELEFON: 51-5-81**

**Alkalmi vételek
legolcsóbb áron!**

II. Zárda-utca 3
Margit körut sarok

Ezért hát, az, aki hisz Jézus Krisztusban, de a zsidókat — Jézus földi eredetét — gyűlöli, megveti, vagy akárcsak lebecsüli, az az Antikrisztus testvére.

Mert a zsidók Jézus földi eredete. Aki a zsidókat fitymálja, az Jézus Krisztust is fitymálja.

Aki keresztény, az becsüli a zsidókat. Aki megveti, vagy lebecsüli őket, az nem keresztény és magát az Istent káromolja. Mert ha a zsidók kiválasztattak arra, hogy Jézus Krisztus földi halálát előidézék, ezáltal bizonyosságot tettek az Úr és Ábrahám kötése mellett, amely kötéssel kezdődött a világ megváltása.

És ha Isten a zsidókat kiválasztotta nemcsak arra, hogy Jézus Krisztust létre hozzák, de arra is, hogy megtagadják, ez csak azért történt, mert az Isten maga volt az, aki Izrael fiait vaksággal verte meg.

És egyedül az Isten az, akinek továbbra is szabad verni, egyedül Ő neki szabad! Ővé a bosszú, és ővé bosszújának tárgya is. De aki Isten nevében — mintegy Helyette — maga akar a zsidókon bosszút állni, az vakmerően halálos bűnt követ el!

És aki azért, mert Ő meg van keresztelve, de a zsidó nem, a zsidón akarja kitölteni a bosszút — a bosszút, ami egyedül Istené és senki másé — az kétszeresen bűnöző. Mert a keresztség kegyének bir-

Reich Vilmosné szül. Obláth Sári úgy a maga, mint leánya Erzsébet és férje Milkó Mátyás, unokái Milkó Péter, Milkó Panni és férje dr. Vázsonyi János, az elhunyt testvérei, sógorai, sógornői, rokonai és barátai nevében mélységes fájdalommal tudatja, hogy a legjobb férj, legszeretőbb apa, após, nagy-apa és testvér

Reich Vilmos

m. kir. kormányfőtanácsos

Reich Farkas Fiai cég volt főnöke, Baja város törvényhatósági bizottságának tagja, a Kereskedelmi Kaszinó elnöke, a Bajai Kereskedelmi és Iparbank alelnöke, stb.

életének 72-ik, boldog házasságának 46-ik évében, november hó 9-én rövid szenvedés után elhunyt. Minden jóért és szépért lelkesedő szíve örökre megszűnt dobogni.

Felejthetetlen halottunkat november hó 11-én, vasárnap délelőtt fél 11 órakor, a gyász házból helyeztük örök nyugalomra.

TOKAJI MINTAPINCE

FUCHS LÁSZLÓ

tolcsvai bortermelő lerakata.

BUDAPEST, V. NÁDOR UTCA 5

Telefon: 81-2-74.

tokában jogot formál arra, hogy bosszút álljon.

Elárulja, hogy él benne a pogány, az istentelen, aki nem érdemes a keresztségre. Aki a zsidókat gyűlöli, az pogány, de nem keresztény.

Egyáltalán, aki gyűlölni tud, — legyen az bárki — pogány az, de nem keresztény. És aki azt hiszi, hogy azért már keresztény, mert nem zsidó, az kétszeresen és háromszorosan pogány. Taszítottassék ki az ilyen a keresztények közösségéből.

A zsidókat, akiket a keleteurópai falvakban és kis városokban láttam, semmi jellembeli vagy természeti sajátosság nem különböztette meg az egyéb emberektől. Nem láttam rajtuk semmi megkülönböztető jelet, ha csak azt nem, hogy a férfiak körül vannak metélve.

Láttam zsidó földműveseket, zsidó kézműveseket, zsidó kereskedőket, zsidó katonákat, zsidó művészeket, zsidó szegényeket és gazdagokat, zsidó nemeseket és hitványakat, jóllakott zsidókat és éhes zsidókat, szegény és gazdag zsidókat.

És láttam köröskörül más embereket, akik nem voltak zsidók és, akik így szóltak: „A szegények, a gazdagok, a jóllakottak, az éhesek, a katonák, a művészek, a kereskedők és kézművesek, ezek mind zsidók! Ezek nem hisznek Jézus Krisztusban.“

Ők nem hisznek Jézus Krisztusban, — szóltam hozzájuk, — de ti még rosszabbak vagytok, mert ti egy hamis Jézus Krisztusban hisztek, akit a saját képmásotokra teremtettetek. Igazságtalanok vagytok! Tehát igazságtalan Jézus Krisztusotok van. Vérért és bosszuért lihegtok! Meg vagytok keresztelve, de nem vagytok keresztények. Amíg itt a földön éltek, úgy viselkedtek, mint a pogányok. Hiszen magam látom, hogy a keresztetlen zsidók dolgoznak, éheznek, pénzt keresnek, csalnak, becsületesek, — mint ti. Ők is szeretnek és gyűlölnék, nemzenek és szülnek, zenét szereznek és egyéb művészettel foglalkoznak; vannak köztük csizmadiák és szabók, csak úgy, mint köztetek.

„De ők okosabbak, mint mi“ — mondták ekkor az emberek.

És ha okosabbak is, mint ti vagytok, — válaszoltam, — ti nem elégedtek meg

avval, hogy irigylitek az okosságukat, hanem még növelitek is az okosságukat, éppen avval, hogy elnyomjátok őket.

Talán a zsidók még butábbak lennének, mint ti vagytok, ha lehetővé tennétek a számukra azt, hogy ők is olyan bárgyuk lehessenek, mint ti, de azért ugyanúgy élhessenek, mint ti.

De mivel ti igazságtalanul bántok velük, sőt elnyomjátok őket, ezáltal növelitek az okosságukat, vagyis az irigységetek tárgyát. Titeket megszállt az Antikrisztus!

Igy szóltam az emberekhez.

Ezek azonban válaszoltak:

„Hogyan szállt volna meg minket az Antikrisztus, mikor mi éppen az Antikrisztust küzdjük le a zsidók között, — a zsidók között, ahol az Antikrisztus még jól érzi magát és otthon van.“

Ekkor így szóltam:

Nem a zsidók közt van otthon az Antikrisztus, hanem köztetek. Nemcsak hogy gyűlöltek valakit, de gyűlöletet tárgyát még rosszabbá teszték, mint eredetileg volt, hogy erősebben tudjatok gyűlölni.

Nem látok különbséget köztetek és a zsidók között, ha csak azt nem, hogy az Üdvözítő zsidó ölből származott.

Ha úgy lenne, hogy azért irigylitek a zsidókat, mert a Megváltó közülök származik, — akkor jónak tartanálak titeket. De ti nem ezért irigylitek a zsidókat.

Ti azért irigylitek őket, mert földi javakat szereznek. Ez az igazság! Ti magatoknak akarjátok a föld minden javát! Köztetek és bennetek van az Antikrisztus.

(Folytatjuk.)

A ZSIDÓ GIMNÁZIUM BARÁTAINAK EGYESÜLETE (VII. Szent Domonkos u. 10.) f. hó 18-án vasárnap délután 5 órakor rendezi idei első teáját a Gellért szálló kupolatermében. A gimnázium minden barátját ezuton is meghívjuk.

MAGYAR ZSIDÓ SZINPAD. Magyar zsidó művészek tömörültek, hogy megvessék alapját egy oly művészi együttesnek, amelynek speciális zsidó működési tere és kifejező formája van. Az együttes Ligeti József vezetése alatt e hó 24.-én, szombaton este 8 órakor tartja bemutató előadását a VI. Andrássy út 67. sz. alatti Herzl-teremben. A műsoron Sholem Alechem, Herzl Tivadar, Hermann Heyermanns, Max Nordau és Ladányi László művei szerepelnek.

AZ E HETI PÉNTEKESTI IRÁSMAGYARÁZÓ ELŐADÁST (kezdeté 7 órakor) dr. Hevesi Ferenc rabbi tartja. A szabadegyetemi előadássorozatban hétfőn, 19-én 6 órakor „De la litterature francaise“ cím alatt, francia nyelven dr. Hegedüs

Izidor, 7 órakor pedig „A zsoltárok és az európai lyra“ cím alatt dr. Turóczi-Trostler József; csütörtökön, 22-én „Die Liquidierung der Krise mit anschließender Diskussion“ cím alatt, német nyelven dr. Mitnitzky Miksa, 7 órakor pedig „A hitlerizmus a XVI. század második felében“ cím alatt dr. Löwinger Sámuel tart előadást. Valamennyi előadás a hitközség Goldmark-termében (VII. Wesselényi utca 7.) Belépődíj nincs.

FISCHER GYULA UNOKÁJÁNAK BARMICVA ÜNNEPÉLYE. Szombaton, e hó 10-én délelőtt volt a Dohány utcai templomban Fischer Kornél és neje fiának barmicwa ünnepélye. Az avatást Fischer Gyula dr., a nagyhirű pesti főrabbi végezte, rövid, de bensőséges beszédet intézve egyetlen unokájához. Fischer Gyula ismert szép hangja ma is töretlen, fiatalosan cseng, — máskor átjárja a nagy zsinagógát, ez alkalommal alig volt hallható. De nem is csoda, mert mint minden zsidó öröm, az övé sem volt teljes, és mint beszédében meg is emlékezett a nagymama korai elhunytáról, kinek nem adatott meg, hogy az unoka barmicwáját megérje. A barmicwa fiú nagy jártassággal recitálta a haftórárt, fel lehetett ismerni az avatott mester tanítását. A Dohány utcai templom közönsége, Stern Samu elnökkel és Eppler Sándor főtitkárral az élen meghatottsággal hallgatták a közbecsülésben álló főrabbi egyéni beszédét. Az istentisztelet után a család nagyszámú hívei és tisztelői összegyűltek a Goldmark-terembe ünnepelni a családi eseményt.

RABBIVÁLASZTÁS GYÖNGYÖSÖN. A Gyöngyösi Status Quo Izr. Hitközség Feigl L. H. kiváló főrabbijának kívánságára f. évi augusztus hó 15-én egy évi próba-időre rabbit választott dr. Jakob Jenő személyében. A fiatal rabbi alig két hónapi értékes és közmegelegedést kiváltó működése után a hitközség képviselőtestületének egyhangú javaslatára a f. hó 28-án megtartott ösgyűlés honorálni akarva mindazokat a nemes tulajdonságokat és hatalmas zsidó tudást, nem várva be a próba év leteltét, egyhangú lelkes örömmel a hitközség rabbijává választotta. Frank Henrik, Weiss Adolf és Weiss Bernát előjárókból álló küldöttség kíséretében az ösgyűlésre megérkező dr. Jakob Jenő rabbit kitörő éljenzés között meleg szeretettel üdvözli Rusz Jakob hitközségi elnök és szívből jövő keresetlen szavakkal kéri, hogy továbbra is igaz buzgósággal maradjon hivatása magaslatán és szépen elkezdett munkaprogramját a hitközség, illetve az összzsidóság javára valósítsa meg. Dr. Jakob Jenő rabbi meghatott szavakkal mondott köszönetet megválasztásáért.

IN MEMORIAM:

Dr. Herczeg L. Lajos

Dr. Herczeg L. Lajos november 4-én meghalt. A jó orvos, a szerető férj és apa, az önfeláldozó rokon prototipusa költözött el körünkből. A pesti zsidóságnak külön gyásza van, hiszen dr. Herczeg L. Lajos nemcsak hitközségi választmányi tag volt, de ő volt az orvosa is a Dohány utcai templomnak. Elragadóan kedves ember volt, mindenkit, már első találkozásra valósággal elbájolt egyéniségének szuggesztív varázsával. Műveltsége olyan sokoldalú és szokatlanul nagy volt, hogy tisztelői és barátai mint a tudományok kútfejéhez fordultak hozzá, ha valami speciálisan komplikált dolgot meg akartak érteni. Évekkel ezelőtt megjelent egy könyve: Az élet meghosszabbítása. A könyv minden sorából élénk ragyogott a szerző portréja: a jó ember, a jó orvos, a művelt européer szakavatott, tudálékos nagyképűség nélküli egyénisége. A könyv minden szava balzsam volt a laikus olvasó számára, de örömmel és büszkeséggel olvasták a szakemberek is. De volt Herczeg dr.-nak olyan speciális tudása is, ami halálával teljesen pótolhatatlanná vált. Ugy tudott németül, mint csak nagyon kevesen és tökélyre vitt talentumát főleg arra használta, hogy Petőfit fordította német-

re. Nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy kongeniálisak voltak Petőfi-fordításai. A legkiválóbb hivatásos műfordítók munkáiban is elvesztek a Petőfi-versek speciális magyar vonásai, senki sem tudta a pusztai fiának igazi magyar zamatát más nyelven visszaadni. Herczeg Lajos a zseni ihletével megtalálta az egyetlen helyes hangot és a verseket azonos verslábakkal, azonos ritmussal fordította, úgy, hogy a német versekből teljes erővel csendült ki Petőfi hangja, ereje és génusza. A hivatalos körök is tudomást szereztek ezekről a rejtett kincsekről; a Petőfi Társaság nevében Pekár Gyula meg is hívta Herczeg Lajost, és a Petőfi-kultusz hivatott ápolói csodálkozva gyönyörködtek a zseniális fordításokban.

November 6-án temették el dr. Herczeg L. Lajost. A jóbarátok, rokonok, tisztelők és paciensek százai kísérték el utolsó útjára. A sírnál Fischer főrabbi mondott szívből szakadt, szívhez szóló gyászbeszédet; utána dr. Rosenák Miksa egészségügyi főtanácsos, és dr. Sümegi József főorvos búcsúztatták el a megboldogultat.

A Szombat úgy vél a legméltóbban nemeslelkű barátja emlékének áldozni, hogy leközi egyik mesteri fordítását.

FÜSTBEMENT TERV

Egész úton hazafelé
Azon gondolkodám,
Miként fogom szólítani
Rég nem látott anyám.
Mit mondok majd először is,
Kedvest, szépet neki?
Midőn, mely bölcsöm ringatá,
A kart terjeszti ki.
S jutott eszembe számtalan,
Szobbnél-szebb gondolat,
Míg állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.
S a kis szobába toppanék,
Röpült felém anyám,
S én csüggttem ajkán szótlantul,
Mint a gyümölcs a fán.

MISSGLÜCKTER PLAN

Am ganzen Heimweg suchte ich
Nach Worten, schönen, süßen,
Beim Wiedersehen freudevoll,
Die Mutter zu begrüßen.
Was werde ich in erster Freud'
Ihr Schönes, Gutes sagen,
Wenn Sie mich in die Arme nimmt,
So wie in Kindestagen. . .
Ich legte mir's so schön zu Recht,
So aus des Herzens Tiefen. . .
Die Stunde schien zu stehen mir,
Wenn auch die Pferde liefen. . .
Wie ich dann in der Stube bin,
In Mutters traudem Raume. . .
Da häng' ich stumm an ihrem Hals,
So wie die Frucht am Baume. . .

Felolő szerkesztő és kiadó: Dr. KENZ-KURLÄNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszeri papíron 20 pengő.
Postatakarékszám 16.760

Neufeld Zoltán (PANNONIA) nyomda Budapest, VII. Rombach u. 8. — Telefon: József 42-3-09